

Цетиње, 5. новембра

Позната је ствар, да је Италија прогласила анексију Триполиса и Ћиренаике и службеним путем. На основу устава, а на предлог министра предсједника и спољних послова Ђолитија краљ талијански је закључио да се ове двије земље, које су до сада сачињавале турски вилајет у Африци, припоје Италији и потпуно ставе под суверенитет и управу Италије. Овај краљев декрет поднијеће се талијанској комори и сенату како би се нова покрајина уставно уредила.

У исто вријеме талијанска влада управила је циркулар страним кабинетима, обавјештавајући их о проглашењу анексије и тумачећи своје становиште.

Тај циркулар гласа:

„Окупација главних градова Триполитаније и Ћиренаике, садањи успјеси нашег оружја, претежност наших уједињених снага тамо, као и припреме за одашљивање нових, онемогућили су Турској сваки даљи отпор. С друге стране опет да би се учинио крај узалудном проливању крви, нужно је обезбједити онај народ од сваке опасне неизвјесности. Стога су данашњим краљевим указом, Триполитанија и Ћиренаика дефинитивно и неопозивно подвргнуте потпуном суверенству Краљевине Италије. Свако друго ријешење, које би оставило Султану ма и најмању сјенку суверенитета над тим провинцијама, давало би у будуће повода вјечитом спору између Италије и Турске, а то би доцније могло и против воље дотичних влада, стварати фаталне сукобе можда у још опаснијем моменту по европски мир.

„Ово је једина солуција, која дефинитивно штити интересе Италије, Европе па и саме Турске. Мир, запечаћен на овој основи елиминираће сваки повод неспоразума између Италије и Турске, и ми ћемо моћи лакше инспирисати сву нашу политику великим интересима за одржање територијалног status-quo-а на балканском полуострву, чији је битни услов консолидовање отоманске царевине. Живо желимо, ако нам држање Турске то не онемогући, да услови мира буду што је могуће више сагласни њеним законитим интересима и њеном престижу.

„Триполитанија и Ћиренаика престале су бити саставни дио отоманске царевине, али ми смо данас расположени да проучимо, како би се најповољније и најчасније по Турску, регулисале пошљедице свршеног и необоривог чина. Наравно, ми се нећемо моћи држати тих предлога ако она и даље буде упорно продужавала узалудан рад. Вјерујемо, да ће ипак споразуман рад великих сила склонити Турску, да без одуговлачења усвоји паметно

ријешење, које одговара њеним правим интересима, као и интересима цијелога цивилизованог свијета.

„Италија ће на сваки начин помоћи да се дође до резултата и показате, колико је расположена за праведне услове мира, колико одлучна на најутешнија средства да је у најкраћем року на то примора“.

И тако је Италија овим ставила Европу пред готову чињеницу, не бринући се много о самом стању ствари у Триполису. По угледу на друге и она је шљедовала ранијим стопама, те је проглашењем анексије прије него је и извела окупацију, покушала да оправда своју акцију у Триполису и да уједно са себе скине сваку одговорност за сваки случај, обилежавајући се својом легалношћу споља.

Како отоманска царевина никако не одустаје од свога права које полаже на анектиране земље, готова да то своје право без икаквих уступака брани, то се овим актом ситуација у самој ствари није ничим промијенила. Напротив, изгледа су, да се погоршала и да ће сада и с једне и с друге зараћене стране постати још жељешћа и јача борба око превласти, што ће неминовно довести до тога, да ће сваки покушај посредовања бити искључен и да ће се све оставити оружју, да оно донесе коначну одлуку.

Из тога јасно произлази, да ће се рат продужити и да ће тек од сад почети одлучно да се води, а то је од врло великог значаја.

Од акције, које буде предузела и једна и друга зараћена страна, зависиће много. Прије свега зависиће хоће ли прокламовање анексије бити и у ствари или само на папиру, а затим и то: хоће ли ова обострана оружана акција остати само у овом замишљеном оквиру или ће се распрострети и даље. То је од нарочите важности, а за нас балканске народе и судбоносно.

Зато ћемо, имајући наше интересе увијек на уму, бодрим оком од сада пратити развој догађаја на ратном пољу с већом пажњом него до сада.

Констатовали смо, да је европски мир на стакленим ногама, а сад наглашујемо да му је и опасност близу, ближе него то на први поглед и изгледа.

Ма како догађаји да буду текли и ма како се при томе развијали, треба да се трудимо, да нас не изненаде и да будемо на све спремни. Опрезност није никад сувишна, па ма и не дошло до тога да будемо силом околности приморани, да и ми узимамо учешћа у овом општем обрачунавању, које је већ на видiku.

Цетиње, 5. новембра

Као што многи листови јављају, Аустро-Угарско министарство војно опет је одлучило да образује истрајувски кор, који ће, као и за вријеме анексије, бити одређен на граници Босне и Херцеговине наспрам Црне Горе и Србије. Она одлука доводи се у везу са акцијом Аустро-Угарске у Новопазарском Санџаку.

Из савјезних кругова из Будим Пеште долази вијест, да ове године неће бити делегација. Је ли то због парламентарне кризе или због чега другог, не казује се.

За вријеме предавања у теолошком семинару, напао је један ученик познат митрополита Алтенија у Петрограду, те му је по руди нанео повреду. Нападат је затворен.

У страним листовима категорички се тврди, да је Русија упутила Персији ултиматум ради испуњења уговора.

Из Лондона стиже вијест да се султан од Захарибара одрекао пријестоло и да ће га наслједити његов стриц.

Енглески краљ првено се с краљицом за Ницију ради крунисања. Он путује на пароброду „Медина“. За вријеме његова одсуства замјениваће га у владарској дужности нарочити одбор, у коме се налазе вјеројасни Кантербери, лорд кавалар, лорд предсједник тајног вијећа и војвода од Кокаута.

За министра унутрашњих дјела с правом министра полиције постављен је досадашњи државни бранилац и државни савјетник Золотарев, коме је сада 42 године, а који се нестарао у великим политичким партијама и важи као неумољиви противник корупције.

Револуција у Португалу пропала је, јер је монархистима нестало повода, те не могу да продуже своју акцију. Због тога је међу монархистима завладао велико огорчење противу сирнутог краља Емануела, кога криве да је многе злоупотребе с поштем учинио.

Поглед по свијету

Споразум Пољака и Русија — Опет сукоб у босанском сабору.

Позната је ствар, да је између Пољака и Русија у Галицији дошло до сукоба због чега је онемогућен и сваки рад галичког покрајинског сабора. Да би дошло до измирења и споразума рада одавно се мјесецима ради, али не дође никако до споразума.

Сад из Лавова јављају, да су сви пољски посланици држали заједничку скупштину ради споразума са Русинима, те је донесена одлука да се с њима приступи преговорима за споразум. На донесене услове, који садрже једанаест тачака, Русини су пристали и тако су након преговора за споразум отпочели, али нема изгледа да ће се до споразума доћи, јер се и једна и друга страна држи крајности.

У својој резолуцији Русини траже изборну реформу на темељу своопштега једнаког и тајнога гласања. Русинима се има у сабору гарантовати толико мандата, колико одговара њиховој бројној сили. За малоруске мањине у градовима и у западној Галицији имају се створити посебна изборна окружја. У сабору има се Русинима препустити мјесто маршала замјеника, а у земаљски одбор и у изборске комисије има се изабрати толико русинских заступника, колико одговара броју русинског становништва Галиције.

Русински заступници имају на сабору сачињавати самосталну курију, која би изабрала своје заступнике у све корпорације, што их бира сабор, и имала право вета у свим стварима, које се тичу промене земаљскога уређења, изборног реда, школова и пољоделства. Изборни пројект Старзинскога се одбија као очигледна увреда русинскога народа. Зато се протестује и против окружја с више мандата и плуралног гласања, као и против привилегија властелинских дворова. У резолуцији се протестује и против проширења земаљске аутономије у Галицији, јер би њиме добила само пољска шљахта на штету русинскога и пољскога народа. Тражи се насупротив, да се

Галиција подијели у двије части, руску и пољску, од којих би свака била посебна круновина са својим посебним намјесником и сабором. На крају позива резолуција позива русински народ у Галицији, да чврсто стане уз своје заступнике и да их продупре у тешкој борби за народна права и праведну изборну реформу.

Рад у босанско-херцеговачком сабору опет је заео. Дошло је до сукоба, који може проузроковати да наступи оно што је могло врло лако наступити за вријеме прошле кризе у сабору.

Пред сабором је био предлог закона о путовима. Одбор је био предложио, да натписи на путовима буду исписани на српско-хрватском језику, ћирилицом и латиницом.

Католици су били одлучно противни да се ћирилица да првенство. Тражили су, да прво латински натписи буду исписани. Муслимани су тај захтјев католика потпомагали све док није искрсао захтјев, да би и на арапском језику требало истаћи натпис.

И око тога се изродила распра, због које су сједнице сабора прекинуте, те се сада међу групама воде преговори за споразум.

Православни су ријешили да ни по коју цијену не одступају. Ма дошло и до распуштања сабора, православни су одлучили да не уступају првенство латинцима.

Како је прелом неизбежан, Штадлеровац Ванцаш предложио је да се сукоб избјегне на тај начин, што ће остати све три врсте натписа, а да се општинама остави да оне саме одлучују о реду натписа тј. хоће ли прво бити ћирилица или латиница, док би арапски натпис остао увијек у средини.

Пошто се влада већ преко барона Бека изјавила одлучно противу арапских натписа, то је овај сукоб око језичког питања још компликованији.

Балканска конфедерација

Од удружења балканских народа нема ништа!

Изненада је питање о стварању конфедерације напало на рђав пријем баш ондје, гдје се држало да ће натписи на најбољим основицама. То је у Русији, гдје сматрају, да је бесмислено покретати питање о балканској конференцији сада и тако како се то из Цариграда пронајро.

И руска штампа и руски политичари на ово питање гледају поспријно, увјерени, да од његовог остварења не може бити ништа. То је у овај час тим знатније, што се, према гласовима турских и талијанских новина, спрема акција талијанске морнарице у Јерејском Мору. Према вијестима из Софије, што их је примило „Новоје Време“ упутиће се једна група турских парламетараца у Софију а онда у Биоград да консолидују терен на балканску конфедерацију. „Рјеч“ вели, да је свакоме на устима балканска конфедерација, ипак нико озбиљан не мисли на то, да се она заснује. Противницима Турске чини се она апсурдна, док допуштају опет да би се могла основати балканска конфедерација против, али никада заједно са Турском. Балканска конфедерација заједно са Турском значило би удружити се, да се Турска спасе, значило би подизати све аманете, традиције и народне идеале балканских народа. О идеји балканске конфедерације даће се дискутовати тек онда, када буде Турска истински и поштено без премишља признала Арбанији и Македонији аутономију. Ну да ли ће Турска драговољно пристати на ампутацију ових двију принципа једва се може и помислити. Што више требаће ју са свију страна спутати, да се узмогне приморати на овакву велику концесију. У оваквом пак случају била би једна балканска конфедерација управо беспредметна. Ако се с њоме становишта посматра питање балканске федерације, онда се читава ствар чини или као глупост или као политички трик. Свакако Бугарска с овом идејом нема ништа посла. Само међу социјалистима налази се неколико искрених присташа балканске федерације. Ну, и ово одговара више осјећају њихове дужности према међународном социјалистичком бироу, него ли њиховим политичким

потребама. У кратко основа једне балканске конфедерације, нема на Балкану среће, а најмање у практичној Бугарској.

Све то показује, да више има изгледа да питање о конфедерацији балканских народа пропадне, него да се оствари, а нарочито онако како би то питање извели службени кругови у Цариграду.

Прилике у Турској

— Парламенат о гоњењу посланика Лутфи Фикрија — Жалбе против зулума — Двије важне изјаве. —

Цариград, 1. новембра

Рад парламента у Цариграду све је интересантнији. У њему се дешавају врло важне ствари, које би требала да зна и шира публика како би се што боље обавијестила о приликама у Турској.

Ономад се у цариградском парламенту одиграли врло чудни догађаји уз највећу буру и негодовање посланика. Због оштрог писања против министра војног Махмуд Шефкет паше, војни суд је послао своју полицију да ухвати и у затвор стави посланика Лутфи Фикрија. Овај се једва спасао испред гониоца бјегством у парламенат где је и преноћио. Тај догађај узруао је не само посланике мањине, којој Лутфи припада, него и посланике већине. Нашав утаквом поступку повреду посланичког имунитета, стављена је хитна интерпелација на министра војног и тражено је, да он одмах у парламент дође и лично да одговор. Министар је хтио да на интерпелацију одговори председник војног суда али, парламенат то није примио и донио је закључак, да министру изгласа неповјерење ако он у парламенту буде одсутан. Онште је уверење, да је оваквим поступком учињен атак на уставност, зато се држи као сигурно, да ће Махмуд Шефкет паша морати одступити са министарске столице.

У парламенту се и даље водила ријеч о покушају војног суда цариградског, да затвори посланика Лутфи Фикрија, што по уставу нипошто не смије бити. Огорчење је цијелог парламента било против министра војног, што није хтио да дође у парламенат и одговори на интерпелацију која је због овога на њега стављена. Најзад је дошао у парламенат председник војног суда и извинивши министра да је претрпиа послоница због рата, изјавио је: да војни суд није ни мислио да затвори посланика Фикрија, него га је позвао да му да нека потребна обавијештења. Послије ове изјаве посланици младотурске странке промијенили су своје држање и одустали, да се министру изгласа неповјерење, а посланици мањине и даље најенергичније нападају министра показујући, да он не поштује устав и да хоће да је већи и од парламента и од устава.

Ствар је ова била на рјешавању и у министарском савјету, који је ријешио, да се посланици не могу хапсити, док се не затражи од парламента њихово издавање суду. Према томе и ако Лутфи Фикри није затворен, не зна се како ће се свршити ова афера, јер суд војни, или сам војни министар, који ће о томе ових дана у парламенту узети ријеч, може да тражи од парламента његово издавање и како је младотурска већина колебљива, може накнадно Лутфи Фикри и отићи у затвор.

ПОДЛИСТАК

Спич и Спичани

— Иво Башић —

Спич је малено мјесто на Јадранском Мору, у ком се налази стари манастир Ратац, грађевина српске династије Неманђића.

Нијесам наужио овим да приповиједам српску историју, од куда и како су дошли Срби на Балкан, 163. године прије Хрвста: нити сам пак кренуо да проповиједам турску историју, од времена првог турског цара Османа 1289., године, него сам нацјеран да нешто мало у кратко докажем Србима у Спичу ко су они и од куда су, и што су били од 1528. године па до 1877. године а шта ли су данас.

Г. 1432. када је султан Мухамед II. заузео Србију, Босну и Херцеговину и прешао у Мађарску, онда су Срби из тих крајева бјежали од зулума турског по другим мјестима, гдје нема Турака, и тако су неки дошли у Спич, гдје су нашли празна мјеста, изгорела од Геновљана и Млетача. Није било кућа него само манастир Ратац са неколико калуђера и неколико колибца, у којима су калуђери држали стоку. Тако се Спич поново насели разним Србима из Босне, Херцеговине, Ст. Србије, Далмације, Зете, Никшића и Мо-

Све ово показује, колику силу и моћ има министар војни, који и послје је захтева стотине парламентарних посланика да се укине војни суд у Цариграду, не одобрава то и, како рекоше у парламенту Д-р Риза Теффик и Лутфи Фикри, у мјесто да шаље војску у Трипотис, он је концентрише у Цариграду. Најзад министар је одговорио изјавивши исто, што и председник војног суда, са напоменом, да он сједи на министарској столици само из патриотизме и да никад није био против устава, нити је тежио да буде диктатор у Турској. Тако се завршила ова афера уз највећу буру посланика из мањине. —

Ових дана били су код великог везира представници отоманских народности због разних текућих питања. Грк Бусиос и Бугарин Далчев протестовали су због зулума који се над њиховим сународницима врше, наводећи том приликом као врхунац убиство грчког владике из Гревена. Јерменски изасланици жалили су се на зулуме које њихов народ трпи. Велики везир их је саслушао и изјавио да ће све њихове представке изијети министарској сједници на ријешење. То исто одговорио је и представницима грчке и јерменске патријаршије и бугарске егзархије у погледу њихових тактира за црквено-школске ствари и служење у војсци. И како цариградски листови јављају о томе је, већ и решавано те је много што шта од наведених захтева усвојено. —

У цариградском парламенту догодили су се важни догађаји, управо пале су двије врло важне и уочљиве изјаве. Једна је од стране министра војног Махмуд Шефкет паше, а друга од стране великог везира Саид паше. Одговарајући на пребацивања посланика Исмаил Хакија, изјавио је Махмуд Шефкет паша: да он није приликом свог бављења у Берлину изјавио, да би Турска помагала Њемачкој, ако би ова ушла у рат са Француском, и да није присталица германофилске политике, него да и сам увиђа и вјерује, да се спас Турске нахои у англо-филској политици.

Послије ове изјаве, која је изазвала буру, многи посланици су тражили, да се министру закрати ријеч. Устао је велики везир Саид паша и изјавио: да он одаје хвалу Махмуд Шефкет паши што поштује устав. Ја нијесам, рече Саид паша, присталица младотурске комитетске странке и ако се кабинет на ту странку, која има већину, наслана. Но ако би се уверио, да комитетска странка ради противно закону, први ћу бити, рече велики везир, који ћу је осудити.

У погледу владине политике рекао је велики везир, да се влада у раду руководи само уставним и законским наређењима и води повјерљиве преговоре са страним државама. Свака влада, која би радила мимо устав, била би немогућа, јер земља без устава осуђена би била на пропаст.

Револуција у Кини

— Кинески револуционари одијели су побједу —

Ван сваке је сумње, да је акција кинеских револуционара успјела. Они су већ постали господари ситуације и већ је готово сва власт у њиховим рукама.

Кина је сва пристала уз револуцију, јер је главни град пао у руке револуци-

раце. Неки су бјежали од крви, а неки од зулума турског и долазећи у Спич промјенили своја имена, примавјући друга, само да их не би нашли њихови злотвори. Због тога данашњи Спичани више од три дијела не знају ко су и од куда су. Нијесу имали школског образовања, да би познали своју народност, право поријекло, те с тога нијесу имали ни љубави за исто.

1520. године ступио је на царску столицу султан Сулејман Силни, који је владао 46 година. Овај цар је установио турски законик, који је ослободио све народности од војничке службе, које нијесу биле од њихове вјере, и дао је берате свима поданицима његова царства, који се налазе око граница, да могу слободно носити оружје, и да дају много мању данцију, од оних који се налазе по унутрашњости. А свакога Турчина и хришћанина, који се налази у пријестоници, Цариграду, и њеној околини ослободио је војничког реда, и то од Силвирје до Пендика, од Шиле изван Кавака до у Црно Море. — Овај је султан заузео Спич 1528. и даровао га у спахиџук заповједнику манастира Ратац. Војска овога храброг цара датирала је до Беча и до Бартелене: освојила Кинар и Цејлон, Бијело и Црно Море. Њега је хришћански народ љубио, јер их је оставио на миру.

Послије њега зацарио се султан Селим II. Он није био енергичан, те није био у стању да одговара свом позиву, за то су га слабо

онара. У Пекингу је већ дошло до крвавих сукоба између остатка царских чета и револуционара. Царске су чете разбијене. Сви чланови двора су већ побјегли, те се налазе сада у Манџурији.

Врло важни трговачки град Кантон прогласио је своју независност. Прекучер је с јавних зграда снимљена царска застава и уз грување топова истакнута револуционарна. Сви су државни виши достојанственици побјегли. Међу становништвом влада неописано одушевљење.

У многим се још мјестима боре цару вјерне чете с револуционарима, али су свугдје потиснуте. Непрестано дезертирају царски војници и прелазе к револуционарима. У Нанкингу је убијен гувернер. Из Фучуа су побјегли поткраљ и татарски генерал. Влада је палата разорена. Поткраљ у Јичињу побјегао је у Јапан.

Свјетина у Шангају навалила је на државни арсенал и одијела десет хиљада модерних пушака. У томе лежи велика опасност по стране колоније, јер Кинези опојени побједом и фанатизовани могу навалити на странце. Већ се опажају знаци покрета против Европљана. Страни ратни бродови спреми су, да на најмањи напад на Европјане искрцају морнаре и бомбардују град.

Револуционарна влада издала је овај проглас: „У Китају је састављена нова влада, чија је главна задаћа, да унаприједи народно благостање. Ради тога ће се, чим се буде заузео Пекинг, подузети ове мјере: 1. Ниједан се Манџу неће убити. 2. Они Манџовци, који се буду придружили новој влади и признали је, неће изгубити ништа од своје имовине, већ ће бити награђени. 3. Од чланова царске манџовске владе биће само они кажњени, који су огријешили о народ. Биће стављени пред посебан у ту сврху састављен суд народни, али ће им бити дана слобода, да изаберу своје бранитеље. 4. Цару, царици и регенту биће дозвољено, да у Асехи уреде стан и да држе евнухе и дворјанике. 5. Сви чланови царске куће остају у части и придржавају своје апаџе. Министар унутрашњих послова имаће се бринути за њихова права, а именоваће се посебно вијеће, које ће омогућити саобраћај између владе и њих. 6. Дворске зграде претвореће се у државне зграде, а царкови и околине око храмова претвориће се у народне вртове. 7. Туђе мисије задржаће своје посебине, но њихове страже биће укинуте, а њихове зграде употребитиће се за државне банке. 8. Иметак манџурских кнезова биће конфискован и раздјелиће се међу оне, који су се у борби за нови режим особито истакли. 9. Све трансакције Маџуова, које су учињене после 10. октобра ове год., не признају се, јер се све неопрећенине сматрају од овога дана конфисковане. 10. Монголски, муслимански и тибетански достојанственици задржаће своје напљедне наслове. 11. Они провинцијални чиновници, који су се истакли у борби за нови режим биће награђени.

Српство

Краљ Петар у Паризу. Краљ Петар је већ присио у Париз, гдје је био на врло свечан начин дочекан и одсио

и слушали. За вријеме његове владавине, која је трајала 8 година. Турци су радили од хришћана што су год хтјели, турчили су их, отимали њихова имања и забирали свима народностима, да се кажују које су вјере и народности. Тако се у цијелом царству потурчило преко 10 милиона за 8 година. У томе се јави римска пропаганда, која притече у помоћ Грчкој у Румелији; и и тако застаде нешто у хришћанству, а ипаче не би није остао. Та пропаганда допрла је и до пола Спича 1571. године те је и неколико Спичана обратила пут Рима. Дошавши у Спич дође пред цркву Св. Тенле: ту објашне бискуп и четири фратара. Дођу на окупи сви Спичани са својим парохом, не допуштавши бискупу да уђе у цркву, већ му се почну ругати како је дошао са дугачком црном рашом, да их брани, а нема оружја. За тим покажу претом на свога пароха, који бијаше нагрпан оружјем, што кажу „до зуба“. Бискуп се паде у чуду, те изаиди прет и поче предик у латинском језику. Како они нијесу знали шта говори, окрену се своје попу и зашитају га: „Кажи нам, св. оче, што говори овај човјек обривање браде и бркова“. Поп, видјећи свога противника, рекне: „Ја се ништа не разумијем што блати, може бити да нас куне и грди.“

Добивши такав одговор, један Спичани скочи с мачем у руку и довикне бискупу: „Чујеш ти, пријаволе, умријеш ли ти го-

је у министарству спољних послова, а одмах затим посјетио је председника републике, те председника сената и сабора, а у 9 часова у вече примио је дипломатски кор. У вече је био свечани ручак код председника републике. У петак 4. новембра прије подне примио је српску колонију, српске консуле и српске официре, који се налазе у Француској, у подне је био ручак код мин. спољних послова, у 3 сата послје подне посјетио је посланичку кућу, а у вече била је вечера у српском посланству. У суботу 5. новембра посјетиће војну школу у Сенсиру, гдје ће и ручати, а у вече ће бити свечана представа у опери. У недјељу 6. новембра прије подне ићи ће у руску цркву, у подне ће ручати са својим друговима из француско-њемачког рата, у 4 сата послје подне посјетиће председника републике, и затим отпутovati за Биоград.

† Миша Михайловић. У Ср. Карловцима преминуо је овјех дана др. Миша Михайловић, честити и ваљани Србин. Био је необично цијењен и вољен. Одликовао се и као лекар, те је ранијих година имао највећу праксу. Као говорник био је одличан. И у приватном животу одликовао се дружељубљем и веселошћу. Родио се у Црњи 1855. године. По свршеној гимназији у Новом Саду свршио је медицину у Бечу, гдје се још тада истицао својим слободоумним говорима. Као лекар наставио се у С. Карловцима, гдје је остао све до смрти, поштовац, вољан и уважаван. У почетку се није упуштао у политику, јер је на све српске странке гледао с висине; доцније је приступио радикалној странци. Као и за многе наше људе, и за њега се може рећи, да је и он и српски народ изгубио много што се одао политици, која нам је до сада безброј талената упропастила. Вјечан му покој!

Становништво Србије. Ресултат најновијега пописа становништва Србије, извршеног на дан 1. јануара ов. г. који је тек прије неки дан исцрпно завршен, показује незнатан прираштај људства за пет минутих година. Према тијем најновијим податцима број становништва Србије износи укупно 2.922.058 душа, у то 1.512.350 мушког и 1.409.708 женског пола, овако подијељених по окрузима: биоградски 57.221, врањски 156.130, крагујевачки 189.119, крајински 113.502, кршевачки 168.303, моравски 204.562, пашки 195.975, нишотски 113.878, подрински 240.420, пожаревачки 260.508, руднички 86.218, смедеревски 144.438, тимочки 148.891, толички 111.153, ужички 150.195, чабански 140.857; и варош Биоград 82.498 становника. Прираштај житељства у Србији за пет прошлих година достигао је једва проценат од 7968.

Словенство

Скупота у Софији. Министарски савјет у Бугарској, како саопштава „Балканска Трибуна“ зашимао се о скупоту у Софији, која је, као и код нас, толико нарасла, да се чиновници не могу да издржавају. Зато је ријешно, да предложи Народном Собрању, да се чиновницима у Софији повиси плата на тај начин, што ће се чиновницима са платом

ворати српски, јер ми не разумијемо те твоје прекадорије и тракадорије.“ — Па то се сви приустили дате оружја, да убију римску пропаганду и његове присталице. Па то се дигне лесек жена и дјеце, а старци с капицама уђу међу њих, кумећи, да се не поклау, јер ће Турци и онај остатак очистити, јер их је сасвим мало да се бране од злотвора, па и ако су се обратили пут Рима нијесу плуцули на крст чисти, као други. Што је њихов папа, то је наш патријарх, само с том разликом, што је један на истоку, а други на западу, а обојица су чувари стада Христова и његове вјере. Ове благе ријечи умрише узбуђене, те се свађе утиша. По сврмах бискуп од страха се разболи и послје четири дана умре.

У то је вријеме био обичај да се владици и бискупу у први сахрањују, те покушају да и овога бискупа сахране у цркви Св. Тенле. Ово је огорчило Спичане, те устали против тога, и спречах бискуп да се три дана неуклопан. Послије три дана, на велико умозавање, једва допусте, те се уда на близу врата, али с тим, да послје три године његове кости пренесу у Рим, и тако римски бискуп остаде и да данас у православној цркви.

Ово нам даје довољно доказа да су Спичани били једне народности и вјере. Па зато су Спичани неко вријеме живјели мирно. Градили су своје цркве по врховима планина.

од 200 перпера дати 15% а чиновницима преко 200 перпера плате 10%. Вели се, да ће се ово ријешење и остварити.

Словенска енциклопедија. У московском друштву Словенске Културе поднио је професор Кашкарров предлог ради издавања словенске енциклопедије. По том предлогу у словенској енциклопедији биле би заступљене све словенске земље. Како ово друштво има везе са свима научним радницима појединих словенских народа, то му није тешко да ову ствар изведе. Уз то ово је друштво ријешило да изда зборник, у коме би била изнесена и сва национална питања словенских народа.

Мисли

Праведност се не постижава молитвама и тамњаном, него дјелима.

Талијанско-турски рат

И најновије вијести, душе ваља из турских извора, говоре о новим победама становништва у Триполису. Готово све новине у Цариграду објелодањују опширну извјешћа о бојевима, који су се задњих дана водили у Триполису и једногласно констатују тешке поразе Талијана. И службама извјешћа Порте о најновијим догађајима на ратишту говоре о свеуспјешном побједоносном напредовању Турака и Арапа према талијанским утврђењима. Нарочито се о боју код Дерне и о поновном освојењу овога града саопштавају опширна извјешћа, из којих се разабере, да су талијанске чете претрпјеле велике губитке, који никако не достижу огромни број од 500 мртвих и рањених.

По вијестима, присијелих из Триполиса, кренуће даља појачања добровољаца и арапских племена из унутрашњости земље према Триполису. Заповједник турских чета очекује сада долазак нових појачања како би помоћу њих јуришао на Триполис.

Из талијанских извора опет долази вијест, да је акција продирања према унутрашњости земље повјерена поној војничкој дивизији под заповједништвом генерала De Chaumond de Saint Eustache. Састоји се од двије бригаде, којима заповједају генерали гроф Насали-Рока и Делмастро, и које су састављене од пешачких пуковнија 93.е. и 52.е., 18е. и 79е. и један артиљериски пук. Ради се дакле о четама, које се искрцаше и које дакле нијесу учествовале у првањим тешким и крвавим борбама.

Како је већ јављено, већ раније су чете прешле у офанзиву. Бригада, која се састоји од пуковнија 18. и 93., од двију горских и једне брзометне батерије заузеле након битке од 4 сата батерију Хамидије, помакнувши тако фронт талијанских чета за скоро 3 км. Продирање се обављало по јапанском начину: два по два војника заузму једну позицију, оборица се баци на земљу, један пуца, а други копа, док не ископа довољан шанц. Касније се ови окопи усавршавају.

Из Рима се службено јавља, да је дошао извјештај из Триполиса: да се број турских регуларних чета цијени на 3000

Кад би се знао сваки свршетак, било би врло мало почетка.

Појам слободе код многих је као код дупежа појам својине.

Колико их је који би смјели јавно да ураде оно што стално у тајности раде!

Ко се руководи савјешћу, никад не жали на себе.

Свако цвијеће не мирише.

Да није трна, не би било ни ружа.

Кад би саако радио што би хтио, дошло би се до тога да не би нико ништа смио ралити.

Валси

а број арапских помоћних чета на 5000 до 6000 момака.

Адмирал се налази на челу двије дивизије талијанских морнарица у Јеђејском Мору. Течај дивизија, као и будућа њихова акција нијесу познати. Чини се, да ће у скорој будућности доћи до важних догађаја.

У службеним се круговима вели, да су талијанске чете из дефанзиве, коју су неколико дана подржавале, прешле у офанзиву. Вријеме овог дефанзивног држања употребило се, да се талијанске чете узмогу припремати на велику акцију. Најприје ће се започети велика једна битка, а онда ће талијанске чете поћи у унутрашњост земље.

Војнички лист „Praeparatione“ вели, да ће велика заснована акција талијанске војске у Триполису ушуткати све лоше вијести о операцијама и понашању талијанске војске у Триполису и да ће потврдити добар глас талијанских чета.

„Ора“ јавља из Триполиса: Талијански авијатичар Де Рода дигнуо се са својим апаратом у пратњи поручника Мора у зрак. Дигнуо се да куша свој апарат. Ушљед ненадано насталог дефекта на апарату падне он из висине од 5 метара. Апарат је разоркан док су авијатичари остали неизмијењени.

„Times“ доноси допис кнегиње Колоне поводом талијанских прозота, почињених у Триполису. У допису се вели: „Ја рођења Талијанка гушам се над покољем, што су тамошњи земљаци починили међу невиним народом у бази крај Триполиса, међу људима, који нијесу овај рат ни захтевали ни жељели. Ја се чврсто надам, да ће глас, који дижу сви цивилизовани народи против ових чинова, што се не даду оправдати, задржати моје земљаке у њиховој бијесној крволочности“.

Американски крсташ „Chester“ је отпутовао из Триполиса. Службено се јавља, да је влада Сједињених Држава била послала „Chester“, да укрца американског консула, повјеровавши гласовима, да ће Турци опет заузети Триполис, ну консул није хтио отпутовати, премда одавна жели видјети своју обитељ у Милану, е да својим одласком не би потврдио те гласове, изјављујући, да је у Три-

Цариград — сувил до Солуна, а од Цариграда бродовима. У Цариграду су изишли: «Бошњак ариаут», Бугар и Крајини.

Они су свакоје име пријали до 1839. г. када је ступио на пријесто Абдул Медид, када је дошао у Цариград некакав аустријски великаш — Хрват, из Хрватске. Он рече турској влади за Србе, да су сви Босанци, Приморци, Хрвати, а неки Ариаути и Бугари. И данас све Србе у Цариграду зову Хрватима. Кад који рече: «Нијесам Хрват него Србин» — кажу му: «А ти си српски поданик». Тако у Цариграду не знају да смо Срби, иако Хрвати и Карадаги — Црногорци. Тако исто ии спичански Срби — католици данас не знају да су Срби. Од 1571. г. обрну се пут Рима и до 1877. г. нијесу никако хтјели да се казују Срби, јер су мислили да само «Ришњани имају то право, да се зову Срби», али 1877. г. кад црногорска влада заузео Сичи, онда сви постојаше прави Срби. Али па жалост то не потраја дуго. Дође Аустро Угарска влада, те се Спичани опет учинише Хрвати. Од 1879. г. до 1911. били су Хрвати 21. августа 1911. г. Срби католици у Сичу ставише три дана српску заставу на спичанску општинску зграду и заставаше опет Срби. Богу хвала, кад се сјетише спичански католици да су Срби. Али то њихови главари употре- бљују вазда, када се нађу на муци да траже помоћи од хришћана. Тако је било и

полису све мирно и да странци нијесу изложени никаквој погibeљи.

Друга верзија каже, да је турски посланик у Вашингтону затражио од владе Сједињених Држава посредовање из хуманитарних разлога. „Chester“ је имао да поведе истрагу о гласовима ради поступка Талијана и Турака у Триполису. Вла- да Сједињених Држава би имала извјестити остале велесиле о стању у Триполису.

Најновије вијести

Борбе у Триполису се продужавају, али у пошљедње вријеме није било ни једне одлучне битке. То су била махом чаркање са промјенљивом срећом.

Један талијански аероплан, који је служио као извидница, пао је у руке Турака.

Из Цариграда демантују вијести, да су талијански бродови напали на Архипелаг.

Говори се, да ће талијанска влада прије него почне акцију у Јеђејском Мору, упутити ултиматум Турској ради признања анексије Триполиса.

Увјеравају, да ће талијанске власти уклонити из Триполиса све оне новинаре, који не пишу њима по вољи.

О Црној Гори

І. К Цетињу

„Нема сумње, да неће Црна Гора, која је посредством својих принчева и принчеца опријатељена са највишим европским кућама, једног дана узети веома главну улогу у историји.“

Ова тврдња, коју сам год. 1904. изразио у једном великом париском часопису при мом повратку из Црне Горе, почиње се данас остваривати, и ја сам срећан, што могу видјети, да ова земља почиње заузимати међу велесилама тако важно мјесто, које јој по праву и припада, и Књаз, који влада 50 година са тако изванредним тактом судбином свог народа, крунише своје узвишено чело краљевском круном.

Ако је најмања од свих држава на Балкану, Црна Гора је, нема сумње, најинтереснија, колико по облику земљишта и своје пријестонице, толико по обичају становника и величини свог Књаза.

С правом се може рећи, да нема тако живописне земље, и у ствари тешко је замислити такво нагомилане стијена, оштрих и огољених, које се дижу у неизмјерне висине, правећи својим простирањем различите циркусе, увијек потпуно затворене.

Тако Ловћен, чије подножје завјускују плави валови Јадранског Мора, подиже своју охолу главу до 1759 м. висине, правећи неприступну тврђаву, док је унутрашњост земље формирана из безброј кршевитих басена, који чине, те се веома добро може уопредити са једним неизмјерним меденим колачем са хиљадама алвеола.

Црногорци су се одавно навикли на планинску природу свога краја. Али шта кажемо?! Они су охоли, јер њихове планине су им дозволиле, да се одупру Турцима, вјековном непријатељу, и да очувају своју независност и онда, као отоманске трупе, освојивши Херцеговину, Босну и многе друге крајеве допираху побједоносно до врата самог Беча.

сада. А за ових 26. г. направљена је у Сутоморе једна школа и око ње потрошено 40.000 круна а друга под Раче — Дубравом не мање од 20.000 круна. Добро је оградити школе, али је требало водјети има ли у Сичу дјеча за толике школе. Кад би се мање оградиле па онај сувишак употребно на један школски или општински фонд па из тога фонда да се помогне сиромашној дјечи, која су бистра, те да се пошљу на више науке тако, да Сича добије научних људи. Један љекар, један адвокат, архитекта, један свештеник из мјеста, и три стручњаци за земљорадњу, стоку и воће, да не остану Сичани посада Њори као што су досада били.

Али па жалост. Догоди се са школом као ливарском коцобаша, који је схватио да ливарима помогне с млином. Ограда млин на врх планине. Кад га доврши, позове сељане да дођу у млин да мељу жито. Сељани се овецеле. Пођу у млин успу жито у корито. Али млин не меље. Не хоће да се врти коло. Коцобаша каже: «Ја не знам! Ја сам све добро направио и не знам шта је то!» Питају га: Једи одговорио јазу и и-ла ли доста воде? А кад чу име «вода» — рече: «Куку леле, ја нијесам ни мислио да је млину потребна вода». Тако ће исто бити леле и куку, кад се није промислило да у Сичу нема толико дјеча да напуни те велике школе.Али се надлежних не тиче да

Прије, него ставиш ногу на црногорско тло, кад дакле пловиш поред чувене Боке Которске, која некад бијаше дио државе зетских књажева и која, и поред историјских традиција и поред склопа земље, би од европске дипломатије додијељена Аустрији, када дакле прелазиш ове природне басене, од којих је аустроугарско господарство направило један мујаж за своју ратну флоту, уживаћеш гледајући поред себе безбројна лијепа села, многе пластичне манастире, дивићеш се суровој и импозантној величини цијелога приједела.

Алико ће описати утисак који осјетиш, кад при дну пошљедњег залива видиш, како се уздиже неизмјерна масе Црне Горе. Згурена при дну огромног граничног зида, који се над њом уздиже, малена аустриска варош Котор изгледа као да је ту нарочито стављена, да боље послужи за грандиозну слику, коју путника са чуђењем посматра.

Док се путник с толиком муком пење новим колским путем, који вијуга страном Ловћена, с изненађењем види црногорске жене, гдје весело силазе са тешким бременима на глави, или гдје гоне пред собом непокорна стада; силазе стрменом планином, уском стазом покривеном стијењем, које низ ту стрмен под негама котрља. То су чувене Которске Љествице (стране пр.), које су од 1881. биле једине комуникациона веза између Црне Горе и осталог свијета.

Послије мале почивке на Његушима, који се налази скоро на средини између Котора и Цетиња, почиње пењање преко новог кршевитог зида. Вијугасти пут био би монотон, али ту су занимљива црногорска поља, — ако се тако могу крстити малена удубљења међу кршевима, гдје су становници на простору од неколико метара насули мало земље за обрађивање, коју су покупили по брду, а жене тога краја препијеле је у великим котарицама. Ништа није тако занимљиво, као ове долинице, мрке или црне, према боји земље, зелене или жуте, према врсти усјева, разног облика, ограђене малим зидовима. — Гдје гдје, и то веома ријетко, расте трава, коју халапљиво пасу стада оваца и коза. Дјеца, која их чувају, дотрчавају да виде путнике. Ако им се даде новац, радо га примају, али она имају понос свог народа, те не трче за колима, да просјаче крајцаре, као дерлад по Далмацији.

Приспјели смо на највисочију тачку. Пред нама се простире, у својој суровој величини мрачни и пусти масив Црне Горе, формиран из безброј алвеолних басена, растављених изрежаним гробенима. Још даље — Скадарско Језеро, над којим се узвисује огроман ланац Албанских Алпа, од чијих се сјежних висова при заласку сунца одбијају црвенкасти одбљесци.

Већ дође ноћ, кад смо дошли у мало село Бајнице, на једном завоју у равници цетињске свијеће, гдје, послје прилично дугог и брзог силаска, дођосмо узбраним касом коња, раздражених пцањем бича кочијашева.

II. Пријестоница

Ништа у изгледу Цетиња не показује политичку важност овог мјеста; ко би могао помислити, да у овим становима тако скромног изгледа обитавају влада-

воде рачун о школама и Спичанима, како ће га уређити, него се интересују за себе, да што више добију, јер гдје се више троши, ту се више и добија. Тако је чинио и Чо-ника Арменија. Он је такоер трошио новце турских султана и увијек показивао чисте рачуне турскоме султану, док се угаasio. Тако нијесу чинили стари главари, него кад је који чуо да слабо говоре за њега, одмах је покупио народ око себе и предао власт другоме, и то баш ономе, који је био највише противу њега, па је послје доказао, шта је он урадио за свој народ. Тада би га поново молили да се прими. Али то су били јунаци, који су пријетили барском кајмекажу, пред везиром излазили, а од султана берате водили, за слободу спичанску, и своје новце трошили само да се каже честит међу браћом својом. И из меџан су излазили ради својега, чувајући се да им не дође срамота. Нијесу послали телете око врата, нати цитиндре од багаша, него су носили златне пушке и сребарне ножеве, те су Спичани били на гласу јунаци све до 1877. године. Од тога времена Спичани су постали прави кукавице — немају више праве љубави нати патриотизма, а то су све криви попи спичански главари, који се не спомињу прошлости спичанског живота и поштења. —

(Наставиће се)

Били су сложни. Жињјела су добро. Имали су доста земље у Улцињу, Созини, папштровићко и барско поље. У свијет нијесу ишли даље од Пећи и Дубровника. Који је Спичанин у то вријеме био у Дубровник, он се хвалио да је обилазео свијет.

То је све ишло, док је Бушатлија постао скадарски валија, потурчењак од Црнојевића. Овај потурчењак увео је мрзост међу Спичане, како ће се међу собом поклати да их лакше може потурчити као и Мркојевиће. Спичани се учине фанатици, устајали су је даи противу другом, мрјали се. На чак су преклињали да дају један другом дјевојке. Али ипак, крај свега тога, веома су били сложни ударити, крај све мрзости, па онога ко би их напао, а особито Турака. Никома, до доласка Бушатлијица, нијесу дозволени да се пасели у Сичи, а особито су Турцима забрањивали. Спичани су се до његова времена називали Срби, а од тада «Боспакурум диндерум», то ће рећи Босанци од грчке вјере. Послије његовог времена Спичани су се звали «Краи-нали Сквдра». Српство се није спомињало бар 200 г., само се у Црној Гори Српство спомињало. Турска историја назива Црногорца «Караџавур» диндурман и описује његово велико јунаштво и вјерност, позивајући Турке да и они такви буду.

Сада да видимо како су живјели Спичани у Цариграду. 1789. дође за цара Седим III. Те исте године кренули су Спичани у

лачке породице или представници великих сила европских. Али и ако зграде посланстава, изузев њих 2—3 скоро ограђених, личе на обичне грађанске куће из околине Париза, ипак дипломатски кор на Цетињу веома је отмиен. Француска, Русија, Енглеска, Њемачка, Аустро-Угарска, Србија, Турска и т. д. ту су представљене, или опуномоћеним министрима или отпавницима послова. Црна Гора је мјесто највише важности на Балкану, те се ту и шиљу само опробане дипломате.

Од назад 15 година Цетиње се знатно повећало; број становника, тада 1500, сада је виши од 4000 и приватни становници, као год и државна здања и монументи, знатно су се умножили.

Међу потоњима цитирају прије свега болницу, посве нову, потпуно уређену према прописима модерне знаности. За тим долази театр, лијепо и ако малено здање, недалеко грађено. Напошљедак касарна, велика и такође нова зграда. Дозволу прегледа дају свима путницима и то са највећом предустретљивошћу, али треба се зауставити на једно 40 корачаји и тражити дозволу.

Униформа црн. војника је проста, али веома подесна: црвени капут, широке плаве панталоне до кољена, бијеле чарапе, црне ципеле. Артиљерци имају око врата жути појас. До пошљедњег августа сви су носили једнаку капицу, почев од Књаза па до најнижег његовог поданика. Она има нарочито значење: црна материја унаоколо представља жалост српског народа, расутог послје боја на Косову; црвено дно је символ крви, просуте том приликом; слова Н. И. су иницијале Н. Вел. Николе I, а златна ореола, која их опкољава, прориче будућу славу Црне Горе.

Од крунских свечаности и краљ и војска носе униформу сличну руској, која је, на жалост, много мање живописна него прва.

Видјели смо најновија државна здања, али на Цетињу има истарих споменика. Најславнији је Биљарда, стари двор књаза Данила, где се налази већи дио министарства. Име Биљарда подсећа на један догађај, који је оставио дубоки утисак на дух народа: Књаз Данило је поручио један билијар и потребно је било 50 људи, да га пренесу од Котора до Цетиња уз Которске Стране, које смо већ описали, јер тада још није било ног пута. Кад би неки угледнији странац дошао на Цетиње, не би изостало, да не буде позван на партију билијара. По њему је и само здање добило своје име.

При дну брда је манастир Св. Богородице, који је био и резиденца старих владика до ступања Књаза Данила на пријесто, а он је и данас сједиште митрополита.

Пењемо се на Орлов Криш, одакле се види цијело Цетињско Поље. Ту је гробница Владике Данила, покривена позлатеним кубетом, опкољена цвјетним вртом. Недалеко је Табља, где су до владе Књаза Данила побједници излагали непријатељске главе.

III. Двор црногорски

Скромност цетињског двора је ушла у пословицу. Видјели просту, једносратну кућу нико не би помислио, да се налази пред двором једне краљевске породице, припаднице са највишим дворовима европским. У том двору је принцеза Јелена провела своје дјетињство; оставила га је постајући краљицом Италије.

Протокол (књижа с правилима о етикету дворској) био је некад врло једноставан; у неколико је компликован од удадбе Краљице Јелене а за вријеме подизања Кнежевине на ступањ Краљевине, церемонијал је био копиран, како изгледа, од бечког двора. Али ја сам увјерен, он ће бити поново упрошћен добротом Краљевом, који ће се сјећати, као што је и до сад радио, да је прије свега он отац и највећи пријатељ својих поданика. То желимо од свега срца, јер то не снада у најмање красоте ове занимљиве, оригиналне земље.

IV. Краљ и његова породица

Бак Краљ Никола добио је своје најосновније образовање на Цетињу. 1852 г. његов стриц, Књаз Данило, даде га у фамилију једног угледног трговца у Трсту. Она варош бјеше тада интелектуални центар омладине српске. Млади Петровић показао је велику вољу за науку.

Године 1856. Књаз Данило послао га је у Лицеј Louis le Grand, у Париз, где се одликовао великом љубављу за наше класичаре. Обдарен чудном лакоћом, да научи стране језике, млади Петровић је веома брзо научио француски, као год и њемачки. Његове дисертације у Лицеју често су стављене на прво мјесто, професори су га веома вољели и хвалили. Елегантних турнира, отмиеног, достојанственог хода, али без надутости и успљавана, млади принц се много допадао

лијепог полу париском. Парижанке су га у осталом инспирирале за приличан број лијепих стихова. Он се са пријатном успоменом сјећа 4 проведене године у нашој пријестоници. Оставио ју је нагло августа 1860., да замијени свог стрица, који је мучки убијен. Он увијек с насладом дође у Париз, где је срдачно и сјајно дочекан.

Пјесник и патриот. Краљ Никола обогатио је српску литературу многим позоришним комадима и великим бројем пјесама. Могуће, да би строга критика нашла што год да замјери његовим стиховима. Али неколико недостатка, који су у осталом посве природне код човјека коме маса других послова не да времена, да углађује и дотјерује своје стихове, дају напротив, стиховима више вриједности, јер су мање у контрасту с идејама и оцјећајима.

„Балканска Царина“ је ремек дјело, важно нарочито по величини. Више Краљевих комада са успјехом је играно на српској позорници; неки, шта више, преведени су на њемачки и представљани у Берлину.

Нећемо цитирати од његове поезије осим пјесама „Манастирско Звон“ и „Пјесник и Вила“, где се његови осјећаји патриотизма и побожности виде у сваком реду. Напошљедак његова пјесма: „Онама онама, за брда она...“ постала је химном српског народа. Расути подвлашћени другим државама, Срби су упрли свој поглед у Краља Николу, чији су стихови проијели кроз цио српски народ сјеме националне идеје и посадили га у срцима свију Срба.

Данас зет Краља Николе влада у Београду. Аустриски император одвећ стар; Порта свакодневно све више слаби; Црногорци и њихов шеф су, напротив задржали њихову стару свјезину, остварујући њихову стару изреку: *Mens sana in corpore sano*. Нека би проглашење Црне Горе краљевином било први корак на путу к остварењу велике Србије, каква бијаше прије Косова.

Приватни човјек. Од свога дјетињства Краљ Никола показивао је знаке велике побожности. Али један велики војнички преглед у Трсту, коме је он присуствовао, учинио је на њега велики утисак и од тада он је желио постати војником, што му у осталом није сметало да остане побожним и да сагради много цркава у држави. Манастир Св. Василије је један од најчешћих на цијелом Балканском Полуострву.

Премда је православље државна вјера, ипак католици, којих има у земљи око 5000, и муслимани, прилично бројни у Бару, Улцињу и Крајини, уживају потпуно слободу исповиједања своје религије. Краљ Никола веома је љубио своје родитеље. Још и сада воли он доћи на Његуше, колијевку своје породице.

Љубав Краља Николе према Краљици Милени већ је позната, да ми не морамо говорити и о том дијелу његова приватног живота. Он је својој узвишеној супрузи посветио велики број вема лијепих стихова.

Али ни љубав њина ни љубав мужа није тако силна као љубав оца, коју је он показао свој својој дјечи, а нарочито према својим кћерима.

Јавни човјек. Краљ Никола је вјешт администратор, који је знао очувати своје поданике здравима, снажњима и извршним војницима, и поред тога улити у њима принципе поштења и гостопримства. Крађе су ријетке међу овим горшацима и злочини немају другог узрока, него освете. „Ко се свети, као да се посвети“, постоји изрека код њих.

Некада је сам данио правду под цетињским бријестовима, на отвореном пољу. Сада је Велики Суд. Али Црногорци су простодушни: „Учињено ми је криво, Господару, Правду ми“. И Краљ врло често посредује.

Краљ Никола много је учинио за напредак Црне Горе. Повећава број народних школа, усавршава гимназију, реорганизује теолошку школу, а с друге стране Краљица Милена установљава и брине се о школама за дјевојке. Ну, било би одвећ дуго набрајати све реализоване прогресе под његовом владом, нарочито у пошљедњим годинама: телеграфске станице су умножене, саграђени путеви и мостови; на пошљетку појавили су се аутомобили и жељезнице у држави.

Краљ Никола је знао себе опколоти интелигентним радницима, већином школованих на страни, који су донијели у своју земљу широких погледа и модерних идеја, те су његове иницијативе риширене по цијелом становништву.

Наши читаоци познају сад бар у неколико Црну Гору и њене становнике. Али ни најбоље дескрипције не би могле представити утисак, који смо добили за

вријеме нашег боравка у Црној Гори. Он се може резимирати ријечју: Да, дивљење овој јединственој земљи у својој величанственој романтичности, дивљење овом куражном народу, рштрканом по планинама, као по непроходним тврђавама, који није никад жалио своју крв за заштиту себе и Европе од инквизиције варварске; дивљење нарочито овоме Краљу, којему се не може приговорити ни као човјеку ни као владару. Он је знао образовати, угладити, модернизирати свој народ, сачував му истодобно његове примитивне квалитете; знао је придобити љубав својих поданика, повјерење свију Срба и поштовање свију странаца.

Краљ Никола је недавно славио 50-годишњицу свог ступања на пријесто и женидбе са Краљицом Миленом. Да би увеличао ову полувјековну владу све силе европске су, по примјеру Француске, одобриле подизање Кнежевине на ступањ Краљевине. Сад краљевска круна краси чело суверена.

Дозволићу себи, да му, као Француз и искрени пријатељ Црне Горе, пожелим, са скромним поштовањем, да је узноси још дуги низ година на корист своје земље.

*

Горњи чланак Жоржа Нормана штампан је у бројевима од 15. априла, 1. и 15. маја и 1. јуна уваженог париског ревија „Magasin Pittoresque“. Поред текста налази се и фотографија Краљева и повећи број црногорских предјела.

Женева, 22. октобра 1911.

Кратке вијести

Предсједник Венецуеле убијен. У Лондону је стигао један параброд из Венецуеле и донио вијест, да је предсједник Циприано Кастро убијен од својих властитих присташа. Странка предсједника Кастра је добивала од њега много новца. Неки дан је на сједници од њега захтијевано опет новца. Кастро није хтио да даде. У то устане неки младић и зарине Кастроу нож у прса. Кастро се одмах срушио мртав на земљу. Убици се није ништа догодило.

Руска црноморска флота. По налогу цара Николе уврстиће се у лист црноморске мрнарнице нови бродови, који се сада израђују, и то: „Царина Марија“, „Цар Александар III.“ и „Катерина II.“, девет нових торпедних разарача и шест поморских бродова. Комрадмирал кнез Ливен наименован је за шефа морнарског штаба. Досадашњи командирал Еберхарт постао је заповједник црноморске флоте.

Дневник

Отпутовао на Тополицу. Његово Величанство Краљ отпутовао је јуче по подне на аутомобилу на Тополицу, праћен од генерал-ађутанта г. бригадира Мартиновића и дворског љекара г. д-ра Перацића.

Вечере код Нашљедника. Њихова Краљ. Височанства Нашљедник и Нашљедница дали су у Својем Двору у току потоњих дана три сјајне вечере дипломатскоме кору. На вечере су имали част бити позвани у партијама овдашњи страни министри са својим породицама. Идуће седмице Њихова Краљ. Височанства дају још једну свечану вечеру и за сву осталу господу чланове дипломатског кора, који нијесу могли бити обухваћени са прва три позива. Очарани љубазношћу Њихових Краљ. Височанстава, отмијени гости провели су дуже вријеме по вечери код узвишених домаћина.

Краљ „Босанској Вили“. Његово Величанство Краљ благоволио је указати милостиву пажњу староме српском књижевном листу сарајевској „Босанској Вили“ и њеноме власнику и уреднику г. Николи Кашиковићу. Краљ је ономад примио г. Кашиковића у аудијенцију приликом његова боравка на Цетињу, и честитао му је двадесетпетогодишњицу „Вилина“ и његова рада. У исто вријеме Господар се са признањем сјетио и рада честите Српкиње госпође Стоје, супруге г. Кашиковића, која је кроз свијех

двадесет и пет година „Вилина“ излажења била десна рука својем супругу и храбро га потпомагала и у најтежим искушењима, кроз које су обоје пролазили, борећи се да одрже тај српски књижевни лист. Желећи дати и видан израз Својем задовољству и признању, Његово Величанство Краљ тијем поводом подарио је г. Кашиковићу Данилов орден III. степена, а његовој супрузи госпођи Стоји златну медаљу за ревност. Дубоко тронут таквом ријетком милошћу, г. Кашиковић је најтоплије захвалио Његовом Величанству на благонаклоној пажњи према „Вили“.

Г. Кашиковић се вратио јуче изјутра у Сарајево, испраћен до аутомобила од већег броја овдашњих својих пријатеља, који су му са радошћу обећали, да ће узети живо учешће у прослави двадесетпетогодишњице „Вилине“ други дан Божића ове године.

Лијеп знак признања. Управа Цетињске Читаонице цијенећи рад некадашњег министра просвјете пок. Јована Павловића и његове заслуге за просвјету у нашој земљи, као и за саму Читаоницу, чији је предсједник дуго био, донијела је одлуку да се слика пок. Павловића истакне у друштвеној сали, што је ових дана и извршено. Овај корак управе Читаонице поздрављен је од стране чланова симпатично и може јој служити за похвалу.

Добио прву награду. Познати вајар из Далмације Иван Мештровић добио је прву награду из вајарства за изложене своје радове у српском павиљону у Риму.

Женски љекар у Ц. Гори. Доктор цијелокупног љекарства г-ђа Марија Павловић, љекар из Маријенбада, која се настанила у Бару, добила је слободну праксу за Црну Гору и као специјалиста за женске болести и у опште унутрашње обављаће љекарску праксу у Бару.

Колера. Са службене стране смо добили извјештај о стању колере у нашој земљи. Он је не само утјешљив, него и говори о томе, да колере постепено нестаје и да није далеко вријеме кад ћемо се ове опаке заразе сасвијем ослободити. Смртних случајева није било пуних петнајест дана. Сумњивих обољевања било је прије пет дана. За пошљедњих петнаест дана боловало је од колере 16 лица и то све у зетско-брдској области. Од тога су четворо умрли 20. октобра, а сви су остали у повољном стању, те се многи и опорављају. Али и ако је овако повољан извјештај, то не значи да грађанство не треба да буде и на даље опрезно и не води рачуна о себи и да је свака опасност прошла.

Организација српске странке. Сад у недељу се састао одбор седморице у Сплету, који је извршио нацрт организације српске странке на Приморју. Тај ће се нацрт, према закључку пошљедње скупштине, подијети клубу српских посланика као средишном органу српске напредне странке на приморју. Посланички клуб имао би према пошљедњем закључку да сазове најдаље кроз три мјесеца општу скупштину српске странке, која би коначно одлучила о пројекту организације странке.

О Г Л А С

Дућан доста велики даје се под офит мјесечно 35 круна у кући Филипа Радичевића.

P. 15. бр. 3-2-6